

Kooliteed alustavale lapsele pole mõtet töötada õnneaega

Vanad inimesed tavatsesid septembri alguses öelda: hakkab jälle see orjus peale. Ka nõukogude ajal lapsesõbralikust koolist palju ei räägitud. Loosung "Õppida, õppida, õppida!" ilutses igas õppeasutuses, kui mitte igas klassis. Oli teada, et kool on üks tõsine koht ning õppimine lapse põhiliseks tööks.

Vanu aegu tagasi igatsemata tuleb tunnistada, et sellise hoiaku kujundamises oli oma iva. Vähemalt ei tekkinud konflikti ootuste ja tegelikkuse vahel.

Praegu räägitakse üha enam tole-

Mare Leino

Tallinna Pedagoogikaülikooli doktorant

rantsusest, õpilase individuaalsuse väärtustamisest, lapsesõbralikkusest, pedagoogist kui suunajast. Töörahu tunnis eeldab ometigi endiselt vaikust. Laps, kes on kuulnud laste kaitsest, inimõigustest ning arvamuste paljususest, võib sattuda vastuollu kooli argipäevaga.

Täna, tarkusepäeval tasuks meenutada kooli ülesandeid. Eeskätt räägitakse koolist kui teadmiste jagajast, kuigi internetiajastul see roll ilmselt üha kahvatub ning tähtsustuvad ülejäänud. Näiteks seleksioon: üldhariduse raames/jooksul

suunatakse ühed lapsed marja-, teised karjamaale.

Soome kasvatusteadlased nimetavad aga üheks kooli rolliks ka sahverdamist ehk ületalve pidamist. Sügiseti täitub riiul moosipurkide ning klass õpilastega – suvel on tühjad mõlemad. Küsides, miks algab kool enamasti kell 8, saame kaks vastust.

Esiteks algab ta nii vara, et laste elu võimalikult ebamugavaks teha; teine mõjuv põhjus on see, et ta on kogu aeg nii vara alanud. Tööstusrevolutsiooni aegu vajasisid liinitöötajad kohta, kuhu oma lapsi paigutada selleks ajaks kui ise tööpingi taga seisti. Ja kuna tehased alustasid vara ning terava vilega,

pidi koolgi samal ajal alustama – oma pläriseva kellaga. Kuna lihttööline oma peaga eriti mõtlema ei pidanud, välistus see kooliski – väärtusteks kujunesid kuulekus, täpsus, korralikkus.

Kuigi tehaste hiilgeaeg on läbi juba ammu, pole koolinormid veel radikaalselt muutunud. Väidetakse koguni, et kergem oleks muuta kirikut kui kooli.

Sahverdamisel on teinegi tahk: mida kauem kestab koolikohustus, seda rohkem noori püsib tööturult eemal ega ummista töøbörsi uksetagust. Ka eluaegse õppimise printsiip leevendab leivateenimise pingeid: ajal, mil ühed omandavad uut elukutset, saavad teised rahulikult edasi töötada.

Kool on ka sotsialiseerija. Öeldakse, et lapsed lähevad kooli küsimärkidena ning väljuvad sealt punktidenä. Kriitika osaliseks võib sattuda laps, kes on liiga uudishimulik, kes räägib valel ajal valede sõnadega valedest asjadest ja/või liiga kõva häälega. Või kes istub tunnis ükskõikse näoga; või ei tule etteantud aja raames toime; või hilineb; või ei täida korraldusi jne.

Niisiis on kool vastuoluline paik ja lapsele koolist rääkides tuleks jääda realistiks. Ei tasu lubada täna kooliteed alustavale lapsele eelseisvat õnneaega. Samas muidugi ei pea kooliga ka hirmutama.

Vahest võiks keskenduda sõnale ko-

hustus. Meil on koolikohustus, mis tähendab haridustee läbimise vajadust – vastuvaidlemine siin ei aita. Parim, mida kool saab lapsele õpetada, on vajadus teha tööd.

Esimesel septembril tasub meenutada, et nähtus nimega kool on vaid ajutine elu osa, õppimine seevastu pidev protsess. Lapsel ei teki teravat konflikti ootuste ning tegelikkuse vahel, kui ta teab juba ette, et üldine haridus on midagi sellist, mis paratamatult kuulub inimeseks olemise juurde. Kulub ainult 12 aastat küpsust tõestavate eksamite sooritamiseni. Ja elu läheb edasi.